

створення міждисциплінарного інструментарія з метою визначення психологічних особливостей в оперативно-розшуковій сфері.

Отже, дана галузь могла б допомогти оперативним співробітникам краще розуміти мотивацію поведінки правопорушників, проводити оцінку психологічного стану осіб, будувати логічні ланцюжки та управляти взаємовідносинами, збирати більше необхідної інформації щодо осіб, які становлять оперативний інтерес, з професійної точки зору вивчати особу кандидата на співробітництво, встановлювати з ним довірливі відносини тощо.

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2697-VIII. Дата оновлення: 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 24.11.2020).

3. Користін О. Є. Актуалізація інтеграції психології і оперативно-розшукової діяльності. *Юридична психологія та педагогіка*. НАВС, 2013. № 1. С.184-193. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/4426/1/23.pdf>

4. Охріменко І. М. Оперативно-розшукова психологія: загальні положення. *Юридична психологія та педагогіка*. НАВС, 2009. № 2. С.67-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2009_2_9

Петліна Ольга, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Співак Катерина, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олексенко Володимир Григорович, старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ
СПЕЦІАЛЬНОГО СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ**

Спеціальний слідчий експеримент (далі – експеримент) є однією із форм контролю за вчиненням злочину, тому вимоги до його проведення визначаються особливостями проведення даної негласної слідчої дії (ст. 271

КПК України). Експеримент полягає у створенні слідчим або іншим уповноваженим на те працівником умов та обстановки, максимально схожої на реальну, задля виявлення злочинних намірів особи на основі спостереження за її поведінкою та прийнятті нею рішення про вчинення кримінального правопорушення. [1] Інститут спеціального слідчого експерименту вивчався багатьма науковцями. Основними питаннями, які постали у ході аналізу нормативно-правового регулювання даної форми контролю за вчиненням злочину є питання щодо визначення фактичних та юридичних підстав, об'єкту експерименту, моменту початку та питання щодо наявності провокації у діях слідчого під час його здійснення.

Експеримент має місце, коли в діях особи, щодо якої він проводиться, ознаки тяжкого або особливо тяжкого злочину. Законодавством, на жаль, не визначено чітких підстав для його застосування, однак виходячи із мети проведення даної дії, такою підставою може виступати наявність достатніх відомостей, що вказують на злочинну діяльність особи. Однак на нашу думку важливим аспектом для прийняття рішення про проведення слідчого експерименту також є наявність відомостей, що дають підстави вважати, що особа у більшій ступені ймовірності вчинить злочин, який передбачається, або вчинить повторний.

Об'єктом експерименту є лише встановлена особа, оскільки обов'язковою умовою для прийняття прокурором рішення про проведення спеціального слідчого експерименту є зазначені у ньому відомості про особу, однак деякі науковці, зокрема, В.В. Бачила, стверджує, що спеціальний експеримент може проводитися щодо і невстановлених осіб для викриття серійних злочинців. [2] Ми погоджуємося із думкою М.В. Багрія, який пропонує доповнити закон нормою, яка б визначала можливість проведення експерименту за наявністю інформації, що може ідентифікувати у ході даної дії особу. [3]

Строк на проведення спеціального експерименту досить малий – два місяці, у зв'язку з чим науковцями розглядалося питання про встановлення моменту початку даної негласної слідчої дії. Практика реалізації експерименту визначає момент початку як початок створення несправжніх (імітаційних засобів). Імітаційними засобами можуть бути згідно законодавства створенні речі та документи, а також організації, установи та підприємства. Зрозуміло, що для створення останніх та утвердження легенди у свідомості особи, щодо якої планується проведення експерименту, необхідний значний проміжок часу. За цей час така особа може змінити свої злочинні наміри, або ж взагалі від них відмовитися. Саме тому ми вважаємо доцільним визнати момент початку даної негласної слідчої дії з моменту залучення особи до створених умов.

Досі не вирішеним залишається питання провокації особи, що згідно до загальних вимог до проведення негласних слідчих (розшукових) дії є забороненим. Провокацією вважають дії слідчого, які сприяли вчиненню

злочину особою, яка б його не вчинила за їх відсутності. Щодо розкриття серії майнових злочинів дії слідчого, що полягають, наприклад, у демонстрації коштів перед злочинцем, можна розгледіти провокацію, оскільки злочинець не вчинив кримінальне правопорушення майнового характеру саме щодо слідчого, якби останній не демонстрував їх. За таким принципом визначається більшість експериментів щодо розкриття серійних злочинів. П.С. Метельський розглядаючи це питання дійшов висновку, що умови, які використовуються під час експерименту, мають бути лише природними, проте законом чітко передбачене створення слідчим таких умов, тобто вони є штучними. Враховуючи вище зазначене доцільно було б доповнити норму закону, яка б визначала наявність провокації у діях слідчого за результатом особистої об'єктивної оцінки суду з урахуванням особливостей кожної ситуації, адже, на нашу думку, рішення особи про здійснення злочину у будь-якому випадку є самостійний, так як і в наведеному прикладі.

Спеціальний експеримент проводиться із метою спостереження за поведінкою особи. Юридичною підставою для здійснення контролю за вчиненням злочину є постанова прокурора, проте, в проведенні експерименту вбачається спостереження, що передбачає обмеження конституційних прав та свобод людини. Негласна слідча дія як спостереження за особою проводиться за наявності дозволу слідчого судді, тоді постає питання доцільності прийняття рішення щодо слідчого експерименту прокурором, оскільки у всіх випадках введеться спостереження за поведінкою особи. Тому слід визначити підставою для проведення експерименту саме ухвалу слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором.

Отже, нами наведено ключові питання щодо здійснення спеціального слідчого експерименту та пропозиції щодо їх вирішення. Враховуючи усе зазначене, законодавець має розширити норми, що регулюють дану негласну слідчу (розшукову) дію.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України 13.04.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України № 114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

3. Бачила В.В. Оперативно-розшуковий експеримент: теорія і практика / В.В. Бачила // Судовий вісник. – 2007. – № 3. – С. 54–59.

4. Багрій М. В. Спеціальний слідчий експеримент як форма контролю за вчиненням злочину / Багрій В.В. // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – С.386-391.

*Риженко Діана, здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Шиян Анатолій Григорович, старший викладач кафедри кримінально-
правових дисциплін Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

**ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ**

Наркозлочинність (незаконний обіг наркотичних засобів) є одним із найнебезпечніших видів організованої злочинності, що має тенденцію до постійного зростання й загрожує національній безпеці як України, так і всьому світові. Вона набула ознаки однієї з найгостріших суспільних проблем, нерозв'язання якої призводить до заподіяння шкоди здоров'ю людини, негативного впливу на соціальну сферу, економічну стабільність держави. У зв'язку з цим актуальним є питання розгляду протидії наркозлочинності за допомогою оперативно-розшукової діяльності.

Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів вважається одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів на сучасному етапі розвитку Української держави, адже відомо, що безупинно зростаючі темпи поширення наркозалежності, формування спеціалізованих організованих злочинних угруповань, які займаються наркобізнесом, значне збільшення кількості злочинних діянь, учинених під впливом наркотичного сп'яніння чи у сфері обігу наркотичних речовин, становлять загрозу для безпеки та здоров'я всього суспільства [1, с. 140].

Положеннями пункту 1 ст. 7 Закону України № 2135-XII від 18 грудня 1992 року «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-